

Møte for lukkede dører
torsdag den 26. februar 1948 kl. 13.

President: Natvig Pedersen.

Dagsorden:

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om krisetilleggsavgift til statskassen på tobakksvarer (innst. S. nr. 32).

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører - og anser det som bifalt.

Presidenten foreslår videre at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt ekspedisjonssjef Walløe og byråsjef Bakke fra Finansdepartementet gis adgang til møtet - og anser det som bifalt.

Den innkalte varamann for kjøpstedene i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylker, fru *Guðrun Theresie Jacobsen*, har tatt sete.

Dagsordenen.

Saken i sin alminnelighet ble undergitt debatt.

Stranger: Hr. Lindebrække og jeg har under denne saks behandling i finanskomiteen forbeholdt oss å stå fritt under behandlingen i Stortinget. Det har vært enkelte som allerede har forlystet seg over meg ved å spørre hva det inneholder dette å forbeholde seg å stå fritt. Jeg skal da forsøke med noen korte bemerkninger å forklare hvorledes hr. Lindebrække og jeg oppfatter denne stilling.

Stortingsproposisjonen om krisetilleggsavgift til staten på tobakksvarer sier kort og godt at «det er nødvendig å skaffe statskassen økte inntekter». Noe videre mer sies det ikke i den hemmelige proposisjon. Det er sikkert riktig, slik det hele har utviklet seg. Men enig eller uenig i utviklingen, så er det etter min mening ikke tilfredsstillende å ta standpunkt til en løsrevet avgift uten å se alle utgifter og inntekter i sin sammenheng. Det er også, slik vårt folk i dag er bebyrdet med direkte og indirekte skatter, grunn til å tenke seg vel og lenge om, før en typisk forbrukeravgift som tobakkavgiften forhøyes uten hensyn til hva den antas å bringe inn i våre naboland, som det fremgår av den hemmelige proposisjon, og også bortsett fra at det å gi opp tobakken, sikkert er noe av det siste svært mange gjør.

Jeg vet at det vil bli sagt fra dem som går med på forhøyelsen, at de gjør det høyst ugjerne, og vi blir sikkert spurt om, hva vi så denne gang har å foreslå. Kommer vi også denne gang bare med negative talemåter i stedet for positive forslag? Vi vil bli spurt om vi ikke kjenner til at

lønningene til statstjenestemennene i inneværende budsjettermin vil kreve et ganske betydelig beløp - jeg antyder omkring 30 millioner. Det foreligger proposisjon om 300 millioner til subsidiene, til potettrygden i inneværende periode omkring 13 millioner og et ikke ubetydelig beløp til forsvaret. Jo, vi har kjennskap til og må nok også være forberedt på enkelte av disse bevilgninger. Men det eneste rimelige ville være å se disse både i forhold til muligheter for reserver i inneværende og til besparelser i det kommende statsbudsjett. Finanskomiteen arbeider i disse dager med dette og med nasjonalbudsjettet. Noen alminnelig vurdering av disse budsjettene har ennå ikke funnet sin form i bestemte standpunkter. Men det er ganske på det rene at det finnes muligheter for ombytting av poster i det fremlagte statsbudsjett, som fullt ut dekker det beløp som krisetilleggsavgiften på tobakksvarer regnes med å ville gi. Vi synes f. eks. - jeg har nevnt det før - at noen og 60 millioner til innløsning av aksjer i Norges Bank og fortsatt overtagelse av private telefonkompanier er overflødig. Når staten i så høy grad trenger inntekter, må disse utgifter kunne betegnes som uforsvarlige. Det hadde vært riktig, synes jeg, å vente med å granske muligheten for økte inntekter gjennom forhøyelse av tobakkavgiften, til en hadde oversikt over det løpende budsjetts stilling, så noen kunne iallfall, og for alvor undersøke muligheten for å stemme statsbudsjettet ned. Det er ikke nok å si at vi er villige til å drøfte nedskjæringer eller besparinger, når bare en av partene alltid skal avkreves forslag til nedskjæringer eller besparinger. Det må på forhånd være vilje til enighet om at statsbudsjettet er blitt for stort, og om nødvendigheten av å få det ned. Vi burde også fått adgang til å se det løpende statsbudsjetts stilling pr. utgangen av første halvår. Det eneste som hittil er opplyst, er at inntektsanslagene pr. 30. november f.å. er vesentlig økt, men halvårsregnskapet kan ventes når som helst. Kanskje er det ferdig i det øyeblikk jeg står her på talerstolen, og det er vel ikke usannsynlig at dette regnskap viser en bedring i forhold til det budsjetterte.

Krisetilleggsavgiften, som nå er 30 pst. for sigaretter og 25 pst. for røyketobakk, skråtobakk og snus, foreslås forhøyet til 50 pst. for sigarer, sigaretter og sigaretthylser og til 40 pst. for røyketobakk, mens den någjeldende sats opprettholdes for skråtobakk og snus. Ut fra omsetningen i 1946/47 regner departementet med en merinntekt på 40 millioner kroner pr. år. Jeg er ikke sikker på at dette tall vil holde. Når vanlig røyketobakk, som i dag koster kr. 2,25 for en 50 grams pakning, skal opp i kr. 2,50, og sigaretter fra henholdsvis 0,97 til 1,12 og fra 1,21 til 1,40, må det regnes med nedgang i omsetningen og en ikke uvesentlig omlegging av forbruket til de billigere sorter. Som jeg før sa, tåler sikkert begge kjønn meget når det gjelder tobakk, men den alminnelige forbruker kommer nok nå i sitt ukentlige budsjett sterkt til å merke prisforhøyelsen,

og jeg er ikke sikker på at det kommer til å bli røykt bare fredspiper rundt omkring i Norges land etter denne forhøyelse.

Jeg synes at hele komplekset av avgifter burde vært behandlet under ett, og ellers burde vi fått adgang til en alminnelig vurdering av statsbudsjettet. Men vi er på en måte satt kniven på strupen gjennom den hemmelige proposisjons tilsynekomst. Et forslag om utsettelse av sakens behandling kan jo ikke føre frem, for vi vil selvsagt ikke være med på å ta ansvaret for det uføre vi da ville komme opp i med betydelige oppkjøp. Men når en utsettelse ikke kan foreslåes, vil jeg i all fall for å markere min stilling til de mange spørsmål som reiser seg i forbindelse med denne løsrevne saksbehandling, ikke kunne stemme for proposisjonen. Det fremgår av innstillingen at flertallet har visse betenkeligheter, men de stemmer for proposisjonen. Mine betenkeligheter er så store at jeg tar opp forslag om at den hemmelige St.prp. nr. 1 for 1948 ikke bifalles.

Presidenten refererte Strangers forslag.

Løvlien: I motsetning til dem som ikke har tatt standpunkt i komiteen, har jeg tatt standpunkt og tatt standpunkt mot proposisjonen, så det forslag som hr. Stranger nå har tatt opp, er analogt med det forslag som jeg har fremsatt i komiteen. Denne sak dreier seg om en betraktelig forbruksskatt, som det er uriktig å behandle løsrevet fra eventuelle andre forslag som Regjeringen vil legge frem til å bedre statskassens inntømster. Derfor hevdet jeg også i komiteen at hvis Regjeringen hadde planer om å legge frem slike forslag, ville det være riktig om denne sak utsto inntil vi eventuelt kunne få dem fremlagt og få se det hele i sammenheng. Når det imidlertid i komiteen ikke var stemning eller flertall for utsettelse, måtte jeg stemme mot å bifalle en slik stor forbruksskatt på det alminnelige forbruk hos det jevne folk, som dette i virkeligheten er. Jeg har ved forskjellige høve erklært meg uenig i en slik linje i skattepolitikken, fortrinnsvis å legge skattene på det jevne forbruket. Jeg synes også det står i motstrid til den linje som er lagt i Fellesprogrammet når det gjelder omsetningsavgiften, at den skrittvis skulle avvikles. Det er ingen tvil om at også denne avgift er en typisk forbrukerskatt, og jeg mener den slags er overordentlig betenkelig, når vi, som det nå er, på sett og vis har en fastlåst lønnsituasjon og det vil ha stor betydning om man kan holde indekstallet nede - det vil si prisnivået stabilt. Jeg skal ikke komme nærmere inn på dette spørsmål nå, men vil gjerne erindre om det.

Jeg ville altså satt pris på om Regjeringen kunne ha lagt frem forslag på andre områder ved siden av dette, således at statskassens inntømster kunne økes. Jeg nevner eksempelvis et slikt spørsmål som eksportavgiftene. Jeg har nemlig den oppfatning, at hvis prisene stiger på det

internasjonale marked på varer som vi skal kjøpe - det viser jo nettopp pristilskottene at de gjør - så må de også stige på de varer som vi selger. Dessuten ville jeg gjerne hørt Regjeringens mening om og sett det forslag som har vært nevnt, om tonnasjeavgift. Det er også grunn til å diskutere spørsmålet om økte innkomster for staten i forbindelse med statsskatten. Fra tid til annen har vært nevnt spørsmålet om en verdaukskatt. Det er forslag på disse områder, som jeg synes Regjeringen burde ha lagt frem i samband med forslag om øking av en slik forbruksskatt som tobakksavgiften. Disse forslag foreligger imidlertid ikke. Da er det helt urett å erklære seg enig i en såvidt stor forhøyelse av tobakksavgiften som det her dreier seg om, beregnet på å innbringe 40 millioner kroner pr. år.

Jeg er også av den mening at selvsagt er det riktig å drøfte statens utgifter. Det betyr ingen tilslutning til hr. Strangers uttalelser. Jeg har hevdet ved forskjellige høve at det kunne være mulig å spare staten for visse utgifter. Jeg hevdet dette senest i Odelstinget nå sist mandag i forbindelse med hvalfangstoppgjøret, og jeg har hevdet det i forbindelse med Nortraship-oppgjøret og Quisling-lånene. Det er slike områder hvor etter min mening kunne spare store beløp, således at det var unødvendig å legge på såvidt tyngende avgifter som denne forhøyelse av tobakksavgiften vil bli. Jeg vet ikke om Regjeringen vil legge frem forslag på disse områder; men iallfall er jeg helt uenig i at Stortinget løsrevet skal beslutte en slik betraktelig forbruksskatt uten å ha hatt anledning til å ta stilling til forslag på disse viktige områdene. Derfor kan jeg ikke være med å stemme for den innstilling som komiteen har lagt frem; og da hr. Stranger nå har tatt opp mitt forslag fra komiteen, anbefaler jeg at Stortinget stemmer for det.

Westerlund (komiteens ordfører): Jeg har ikke så meget å si i denne sak. Jeg vil bare peke på at komiteens flertall i sin innstilling uttaler at det har visse betenkeligheter ved å gå med på proposisjonen, men at det av hensyn til budsjettets stilling har funnet å måtte slutte seg til den. Det er altså de budsjettmessige hensyn som har vært bestemmende for flertallets standpunkt, og det er de hensyn som er avgjørende når vi skal diskutere spørsmålet her i Stortinget.

Det er jo ved flere anledninger sagt, iallfall fra høyre, at man må nå frem til budsjettbalanse, man må komme vekk fra underskuddsbudsjettene og komme frem til den tid da vi slipper underskuddet. Når man nå vet at det melder seg store nye utgiftsposter - vi har potettrygden, vi har forhøyelsen av tjenestemennenes lønninger, og vi har økningen av pristilskuddet - så synes jeg ikke det er riktig å si at denne sak skal utsettes i påvente av undersøkelser for å skaffe midler ad andre veier. Vi må se sannheten i øynene. Selv om jeg prinsipielt er uenig i forbruksskatter, holder jeg meg til Jaurees ord: Man skal alltid ha øynene vendt mot

idealene, men ha føttene på jorden. Det nytter ikke her å hoppe over nødvendigheten av å gå til disse avgifter. Jeg synes ikke de veier hr. Stranger og hr. Løvlien har anvist Stortinget å gå, fører frem til noen løsning. Jeg tror ikke vi når frem ved å utsette saken og begynne å skrelle på budsjettet for om mulig å se å skaffe balanse. Jeg tror vi får gå på dette, der er ikke noen vei forbi. Selv om jeg personlig beklager en slik avgiftsforhøyelse, så ser jeg samfunnsmessig på det, og jeg synes virkelig at det burde andre også gjøre. Men vi i flertallet er fullt klar over at den foreslåtte avgiftsforhøyelse på tobakk ikke dekker de utgifter som nå er anmeldt, og at det må større inntømster til for å dekke disse utgiftene. Vi som tilhører arbeiderpartifraksjonen i komiteen, forutsetter at Regjeringen tar opp til overveielse også andre spørsmål som kan bringe større inntømster, og vi forutsetter bl.a. at innførelsen av en tonnasjeavgift blir avgjort i nær fremtid. Det er under den forutsetning vi stemmer for denne forhøyelse av tobakksavgiften. Vi er fullt klar over at den alene ikke kan berge oss økonomisk igjennom det som nå kreves. Det må tas en rekke skritt, og vi har da drøftet oss imellom at ett av disse skritt er gå til denne forhøyelse av tobakksavgiften. Jeg skal villig innrømme at mitt hjerte ikke er med, men jeg skal også, som jeg sa tidligere, fullt ut fastslå at det ikke er noen vei forbi. Her får vi la hjernen råde.

Utheim: Den foreliggende proposisjon fra Regjeringen er meget kortfattet og meget summarisk. Den sier om det forslag som vi diskuterer her i dag, bare følgende:

«Det er nødvendig å skaffe statskassen økte inntekter. Departementet finner å måtte tilråde at dette søkes oppnådd bl.a. ved en forhøyelse av avgiften på tobakkvarer.»

Her tar man altså ut av hele sin sammenheng en enkelt ting og foreslår en ganske kraftig økning av avgiften til staten. Jeg gir min tilslutning til den kritikk som er kommet fra hr. Strangers side med hensyn til forberedelsen av denne sak. Det eneste riktige og det eneste tilfredsstillende, når Regjeringen er av den mening at det må skaffes økede inntekter, ville være at vi fikk et forelegg hvor disse forslag var samlet og sett i sammenheng. Da kunne vi foreta en virkelig vurdering av det hele. Jeg beklager meget at man ikke har valt den vei. Når jeg allikevel har sluttet meg til flertallet, så er det av to grunner. Jeg vurderer selv forholdet sådan at vi trenger visse økede inntekter. Den annen grunn til at jeg har sluttet meg til forelegget, er den at jeg ikke vil være med og ta ansvaret for den hamstring som jeg går ut fra vil være helt uunngåelig, når denne sak er kommet så langt at det er fremsatt proposisjon, og saken er kjent blant 150 mann. Utsetter vi denne sak i dag, går jeg ut fra at det blir truffet disposisjoner som kanskje vil eliminere en del av det

som det var meningen å oppnå. Det vil jeg ikke være med på, derfor slutter jeg meg til forelegget. Men jeg beklager meget måten saken er fremmet på - hele opplegget fra Regjeringens side burde ha skjedd på et helt annet grunnlag enn det som her foreligger.

Statsråd Meisdalshagen: Det er vel heilt sikkert slik at både Finansdepartementet og Regjeringa har gått på denne saka med like lita glede som vi har høyrte at fleire av medlemene av finansnemnda har gjort. Men når Regjeringa har gått til denne åtgjerd, er det for di Regjeringa, då vi skulle setja opp det nye budsjettet for 1948/49, sette seg som mål å skaffa balanse på driftsbudsjettet, og dette er også gjort i det framlegget som ligg føre. Men alt den gongen var vi klare over at det måtte større løyvingar til, både til potettrygda - mellom 15 og 20 millionar kroner - og til auka løner til statstenestemennene. Då vi dreiv med budsjetthandsaminga, låg tilrådinga frå staten si lønsnemnd føre. Ho gjekk ut på ein auke av lønene til statstenestemennene på om lag 73 millionar kroner. Men utanom dei gruppene som var med i tilrådinga frå lønsnemnda, har vi slike grupper som folkeskulelærarane, prestane, lensmennene, distriktsbefalet, postopnarane, landpostberarane, telegrafreservane, jordmødrene og ekstrapersonalet ved Statsbanane. I tillegg til dei 73 millionane som lønsnemnda har komi med framlegg om, representerer lønsauken til desse gruppene som ikkje er med der, om lag 30 millionar kroner, ikkje fullt, men ikkje langt frå heller. Det blir til saman om lag 100 millionar kroner. Eg trur det blir vanskeleg å koma frå at vi må gå til eit tillegg på desse lønene, for det komande budsjettåret, på mellom 60 og 70 millionar kroner. Eg finn at eg kan seia dette i dette løynlege møtet, slik at medlemene av Stortinget kan vera litt orienterte om det som ligg føre. Det som det derfor må skaffast pengar til på det nye budsjettet, er etter mitt syn om lag 20 millionar til potettrygda og 60-70 millionar kroner til statstenestemennene. Det blir Stortinget si sak å avgjera dette med statstenestemennene, men eg har skjønna det slik av det som har gått føre seg i Stortinget tidlegare, at alle grupper har gått inn for ei regulering når det gjeld statstenestemennene. Og potettrygda har vi vel alle bundi oss til.

Frå fyrst av kravde statstenestemennene at det nye lønsregulativet skulle gjelda frå 1. juli 1947. Staten ga tilbod om at det skulle gjelda frå 1. juli 1948. Det har vorti ei semje der no som går ut på at regulativet skal gjerast gjeldande frå 1. januar 1948, - iallfall trur eg det blir resultatet. Såleis får vi altså på budsjettet for det året vi er i no, ekstra auken i lønene til statstenestemennene for eit halvt år. Desse postane vart ikkje førde opp på budsjettet. Det var for statstenestemennene heilt naturleg, for di forhandlingane gjekk føre seg, og vi kunne ikkje skissera ein sum, for då

hadde vi i grunnen læst oss fast til denne summen, og det fann vi uheldig. Men alt då hadde Regjeringa drøft måten å skaffa pengane på, og det låg for så vidt nesta utarbeidd ein proposisjon om auke av avgifta på tobakk, som etter det framlegget som no ligg føre, skal skaffa om lag 40 millionar kroner, vel å merka dersom ikkje forbruket blir forskuva til andre tobakksslag enn dei som er bruka tidlegare, og dersom ikkje forbruket går ned. Det står då att om lag 50 millionar kroner. Der har Regjeringa teki opp forhandlingar med skipsreiarane om ei tonnasjeavgift på 50 millionar kroner, og Regjeringa meiner at vi må få denne summen, slik at vi får pengane til dei to store utgiftspostane som her ligg føre.

Eg trur heller ikkje det ville vera rett å koma med framlegg om denne tobakksavgifta og tonnasjeavgifta samstundes med at vi sette fram proposisjon om utgiftspostane til potettrygda og tillegget til statstenestemennene, for di det då lett ville bli skjøna slik at dei tyngslene som folket på denne måten får, må til for å bera utgiftene med potettrygd til dei som driv med potetdyrking, og utgiftene til statstenestemennene. Denne nye avgifta har ikkje noko meir med desse utgiftspostar å gjera enn med dei andre utgiftene på statsbudsjettet. Difor var det urett å kopla dei tinga saman.

Det har vorti sagt i debatten her at det var ein feil at ikkje Regjeringa kom med eit framlegg som tok med alle auka avgifter og skattar som ein må gå til. Eg er ikkje så viss på at det er rett når dette er ei løynleg sak. Dersom ho skulde bli kopla saman med andre store og innfløkte saker, måtte handsaminga her i tinget ta så lang tid at eg trur det var vanskeleg å kunna halda denne saka løynd på den måten. Denne saka reknar eg for å vera så viktig at vi ikkje bør risikera dei fylgjene som det vil få at ho blir kjend på førehand.

Hr. Stranger var inne på at ein kunne redusera utgiftene på budsjettet, såleis dette med innløysing av aksjar i Norges Bank og innløysinga av telefonselskap. Men det er vel ikkje postar som går inn i driftsbudsjettet, det er på kapitalbudsjettet desse postane fyrst og fremst må koma, og her bør vi gjera eit skilje. Likså vel som den einskilde mann skil mellom dei daglege driftsutgifter og kapitalbudsjettet, så må vel òg staten i endå større mon gjera det. Eg kan difor ikkje skjøna anna enn at hr. Stranger her blandar korta på ein måte som ein ikkje bør. Hr. Stranger ville også ha halvårsrekneskap for det fyrste halvåret 1947/48. Vel, eg trur knapt det ville gjera noko brigde i situasjonen slik som han ligg føre. Stortinget kjenner til at Regjeringa har sett seg nøydd til å fremja ein proposisjon om auke av prissubsidiane for dette budsjettåret på heile 300 millionar kroner, og dei inntektsaukingar eller innsparingar vi kan finna på budsjettet for dette året, vil vi tvillaust ha meir enn bruk for til dekking av denne store utgiftsposten og av andre postar.

Magnus Johansen: Jeg forlangte ordet fordi jeg synes at dette er en noe eiendommelig måte å behandle en så viktig avgiftssak på som den som er blitt oss forelagt her. Høyrefraksjonen har villet stå fritt under sakens behandling i komiteen, men fremsetter et positivt forslag i Stortinget. Jeg kan ikke erindre at jeg har vært med på å behandle viktige saker her i Stortinget på en lignende måte. Det er riktig at de enkelte medlemmer i komiteen kan forbeholde seg å stå fritt når det gjelder ganske andre ting, men når det gjelder viktige avgiftsspørsmål, beskatningsspørsmål osv., har man alltid måttet ta standpunkt i komiteen. Dersom man skulle tenke seg en slik behandlingsmåte også i andre saker, at de enkelte komiteefraksjoner skulle forbeholde seg å stå fritt under sakens behandling i komiteen og så, som i dette tilfelle, komme til Stortinget med positive forslag som går mot både proposisjonen og flertallsinnstillingen, så kan jeg ikke skjønne at det kan være en betryggende behandlingsmåte i Stortinget. Jeg vil gjerne spørre presidentskapet om det ikke vil være riktig nå da vi snart står overfor en rekke slike tilfeller av ny måte å behandle sakene på, at det ser på dette spørsmålet når det skal ta reglementet opp til behandling.

Når det gjelder selve saken, synes jeg det er beklagelig at kommunistene går sammen med høyrefraksjonen i dette spørsmålet, for her mener jeg at vi står overfor en avgift som forbrukerne selv i hvert enkelt tilfelle har herredømme over. Det er ganske klart at dersom en tobakksrøyker synes at tobakken blir for dyr, så kan han begrense forbruket sitt slik at han ikke får større utgift enn han hadde tidligere. Jeg kan således ikke skjønne at denne avgiften i ethvert fall skulle behøve å føre til et slikt resultat at høyre og kommunistene står sammen, og at vi skulle få noen særlig debatt om et spørsmål som denne avgiften her.

Hognestad: Jeg forlangte ordet fordi en stortingsmann sa at han hadde hørt om denne prisforhøyelsen på byen. Jeg mener det ikke kan være mer enn tre kilder det kan være tale om. Enten må det være Stortinget eller trykkeriet eller departementet. Denne sak er så alvorlig, mener jeg, og det har så mange følger at det lekker ut, at taushetsplikten må innskjerpes på det sterkeste. Det kan svindles her av forretningsfolk og andre som får greie på dette, store summer kan tjenes ganske urettmessig. Jeg synes heller ikke det var riktig av hr. Utheim å si det på den måten at så mange kan ikke holde tett. Det må tvertimot innskjerpes at slike ting må det holdes tett med. Jeg forlangte ordet av denne grunn.

Så vil jeg si til hr. Magnus Johansen at hr. Løvlien jo har tatt opp forslag i innstillingen at han vil stemme imot, så det er ikke noen grunn til å beklage seg i dette tilfelle. Det var bare hr. Stranger som opptok hr. Løvliens forslag, og det er ikke noen grunn til å refse komiteen av den grunn.

Presidenten: Med hensyn til det meget alvorlige forhold som den siste taler omtalte, går jeg ut fra at dette spørsmålet vil bli drøftet i presidentskapet. Presidenten må likevel gå ut fra at stortingsmennene, hver eneste en av dem, må være seg fullt bevisst det ansvar de har som stortingsmenn.

Stranger: Bare en kort bemerkning. Jeg hadde ikke tenkt meg at dette forbehold om å stå fritt skulle lede til en, om ikke avstraffelse så iallfall en påtale av manglende kjennskap til hvorledes man behandler saker. Jeg har ikke hatt den ære å sitte i finanskomiteen så svært lenge, men jeg sitter jo der sammen med veltrente personer med kjennskap til forholdene, og da jeg forbeholdt meg å stå fritt sammen med hr. Lindebrække, var det ikke noen som søkte å hindre oss i det. Vi syntes, som saken lå an, at det var forholdsvis naturlig. Jeg tror heller ikke herrene var ubekjent med på hvilken måte slutten på denne forbeholdt dagen ville komme til å fortone seg. Vi snakket også om det, så jeg tror ikke at noen er ført bak lyset. Det har hendt før i finanskomiteen at andre medlemmer enn høyres har forbeholdt seg å stå fritt, og da ville det være greit å få dette spørsmål i det hele tatt bragt på sin rette plass.

Så var det en bemerkning til hr. Magnus Johansen. Jeg vil med glede imøtese reaksjonen rundt om i vårt land når hr. Magnus Johansens anvisning blir etterlevet, at den alminnelige røker selv har kontroll over forbruket. Brilliant. Prisene stiger ustanselig, røkerne røker bare mindre og mindre og tygger kanskje til slutt ikke skrå og holder endelig helt opp med tobakken. Jeg er ikke sikker på at dette argument vekker alminnelig tilfredshet.

Torp: Det var dette som representanten hr. Magnus Johansen nevnte, jeg synes ikke det var så langt utenfor det som i dette tilfelle er det riktige. Det som er hensikten med komiteene, er å forberede spørsmålene for Stortinget, og da synes jeg det er nokså rimelig at man i komiteene i så vidt viktige saker bør tilkjennegi hvilken oppfatning man har av de forskjellige spørsmål. Jeg har vært med på et par større saker tidligere og har vært inne på den samme tanke som hr. Magnus Johansen, at man bør gjennomføre som en fast praksis at standpunktene kommer til uttrykk når man behandler sakene i komiteen, slik at enten flertallet eller mindretallet har full adgang til å se på de standpunktene som hver enkelt representant ønsker å innta i Stortinget.

Det annet spørsmål som hr. Magnus Johansen også nevnte, var at en forbruker har fullt herredømme over hvorvidt han vil røke meget eller lite, hvorvidt han vil tygge meget eller lite. Det er selvsagt så at hvis forbruket går ned, vil det bli mindre inntekt i statskassen. Men det har ikke bare en dårlig virkning. Det har også den gode virkning at hvis forbruket av tobakk går ned, vil valutautgiftene gå

tilsvarende ned, så det resonnement som hr. Magnus Johansen førte, kan la seg høre.

Med hensyn til selve saken vil jeg gjerne ha understreket det som ordføreren i saken sa, at vi forutsetter at Regjeringen så snart som det lar seg gjøre, kommer med et forslag til tonnasjeavgiften, som jeg - ut fra det som foreligger for Stortinget av budsjettsaker - vet i aller høyeste grad trenges.

Til slutt - det hender jo, og det har også inntruffet i dag, det som en av våre gamle partifeller sa på et av våre landsmøter. Han sa at man spaserer ofte så langt til venstre at man tar på seg sin konservative fars frakk til hverdagsbruk. Det har inntruffet her med hr. Løvlien og hr. Stranger.

Statsråd Meisdalshagen: Hr. Stranger har visselig rett i at folk, i alle fall ein stor del av folket, ikkje vil lika å få denne avgifta, og det er difor òg svært lett å ta den stoda som hr. Stranger og dei andre som røystar imot, tek i ei sak som denne. Men eg vil gjerne få lov til å gjera merksam på at tilhøva i Sverike og Danmark er ikkje likare. Når det gjeld dei viktigaste tobakksortar som sigarettar, vil avgifta med tolla her i landet etter desse nye tillegga bli 69,5 pst. I Danmark varierer det mellom 75,9 pst. og 71,3 pst. I Sverike varierer det mellom 78 pst. og 76,5 pst. Vi ligg enno under både Sverike og Danmark når det gjeld den tobakksorten. Når det gjeld røyketobakk, blir prosenta her i landet 60,1 pst. og 64,3 pst., i Danmark 53,9 pst. og 67 pst., i Sverike 79,9 pst. og 77,6 pst. Vi ligg såleis enno fint samanlikna med dei andre skandinaviske landa. Når vi då tenkjer på at Sverike, som var haldi utanfor krigen, har sett seg nøydd til å gå til desse store aukingane på tobakksavgiftene, trur eg det norske folket vil skjøna at vi, som var så mykje hardare oppe i det, er nøydde til å gå ein liknande veg.

Løvlien: Diskusjonen er jo i ferd med å komme bort fra det som virkelig er saken. Derfor skal jeg bare få erindre om at det er en meget betraktelig forbrukerskatt det her dreier seg om. Det kan man ikke komme bort fra. Til tross for at jeg ikke bruker tobakk selv, vil jeg ikke betrakte tobakken som noen luksus. Den går inn i det alminnelige forbruk hos den største del av folket her i vårt land.

Men jeg forlangte også ordet for å sette fingeren på hr. Magnus Johansens logikk, da han kritiserte kommunistene for å gå sammen med høyre. Jeg vil gjerne erindre om, og det vil hr. Magnus Johansen se hvis han ser på innstillingen, at jeg har tatt stilling til saken i komiteen. Jeg kan ikke hindre at høyres representant kommer her i Stortinget og tar opp mitt forslag. Det er det som foreligger. Jeg kjente ikke til høyres stilling. De forbeholdt seg å stå fritt, så jeg tror ikke det er grunn til å kritisere kommunistene fordi om høyre kom i forkjøpet og tok opp vårt forslag. Jeg ville ha

tatt opp mitt forslag fra komiteen, det kan hr. Magnus Johansen være forvisset om.

Jeg vil gjerne få understreke her at det er vel og bra vi hører at Regjeringen vil komme til å legge frem visse forslag om tonnasjeavgift, etter forhandlinger, så vidt jeg skjønner, med rederne. Jeg føler meg ennå ikke overbevist om at det kommer et slikt forslag, og dette vil jeg gjerne sette fingeren på. Skal vi skaffe statskassen de større inntekter som er nødvendige, bør vi ha anledning til å se forslag også på andre områder, før man forlanger at vi skal være med på et forslag som betyr en slik forbrukerskatt som dette. Det er det jeg i første rekke har kritisert. Derfor beklager jeg at det er kommet et slikt løsrevet forslag. Det hadde ikke vært noen ting i veien for at de andre forslag kunne ha vært fremlagt offentlig, og at denne sak allikevel kunne ha blitt behandlet som en hemmelig sak, om vi hadde fått forslagene noenlunde samtidig.

Jeg anbefaler Stortinget å stemme mot bifallelse av proposisjonen.

Moseid: Hvis staten kunne skjøtte sine samfunnsoppgaver uten avgifter, ville jeg stemme mot alle disse avgifter, men vi vet at det ikke lar seg gjøre, og da er det riktig etter mitt skjønn å utnytte de mer *luksusbetonte* skatteobjekter så langt som det er finansielt forsvarlig og fordelaktig, før man går til de harde avgifter og beskatninger på mange *nødvendighetsartikler* som ikke under noen omstendighet kan unnværes. Jeg synes ikke for min del at det er grunn til å reise noen kritikk mot departementet i dette tilfelle, når en vet hvor hard beskatningen på andre områder er og må være.

Så forlangte jeg ordet nærmest for å ta avstand fra det som hr. Torp uttalte om behandlingen i komiteen. Det står enhver representant fritt for om han ved sakens behandling i komiteen vil ta endelig standpunkt eller forbeholde seg å stå fritt. Det er gjort i alle år, og det bør det alltid være adgang til ut fra det resonnement som alle må være enig i, at en representant, selv etter at innstillingen er avgitt, kan ønske å foreta undersøkelser i en eller annen retning, for ut fra de undersøkelser å ta det endelige standpunkt. Disse forsøk på å stille komiteens medlemmer og Stortingets medlemmer under en slags åndelig sensur, vil jeg protestere mot. Hver enkelt representant har det fulle ansvar for den bedømmelse han foretar, og hvis han finner det *riktig* å forbeholde seg å stå fritt, så er selvfølgelig det like så berettiget som å ta et endelig standpunkt. Ved behandlingen i Stortinget må der da skje en klarleggelse av hva det endelige standpunkt blir.

Markussen: Det var bare noen ord til at hr. Torp understreket som en særlig hending at høyre og kommunistene stemte sammen. Ja, det er en særlig hending, og derfor blir det også lagt merke til. Men når høyre stemmer med noen av

de andre partier - også arbeiderpartiet - så er det en så dagligdags affære at det er ingen som legger merke til det.

Friis: Så sterkt som finansministeren fremhevet at nødvendigheten av å pålegge denne ekstraavgift skyldtes hensynet til økningen av statstjenestemennenes lønninger, så kommer jo vi statstjenestemenn i en vanskelig stilling. Jeg har helt fra første stund av vært meget i tvil om hvorvidt man i det hele tatt kunne gå til å øke statstjenestemennenes lønninger under de forhold som vi har i landet i dag, hvor vi krever at hele arbeidsfolket ikke skal gjøre noe krav på økning av sine lønninger. Når jeg da her stilles overfor disse to alternativer, så må jeg med den største gru tenke tilbake på krigsårene, hvor stor en psykisk rolle dette med tobakken spilte for hele det alminnelige folk i vårt land, og jeg må tenke på hvilke virkninger dette at røketobakken for den alminnelige arbeider nå skal gjøres dyrere, kan få psykisk for deres innstilling til hele det styre og den politikk vi fører i dag. Slik som jeg her blir stillet overfor dette valg, så sier jeg: Da får vi heller se å resignere med hensyn til statstjenestemennene og finne en bedre ordning der, enn at jeg kan være med på å øke tobakksavgiften, ut fra de følger jeg vet det vil få for hele det store folk. Men hvis det er så at dette er et spørsmål som Regjeringen setter sin stilling inn på, da vil jeg gjerne høre det fra finansministeren, for i så tilfelle er jeg naturligvis villig til å bøye meg.

Westerlund: Jeg synes ikke man skal kritisere hr. Løvlien for at hr. Stranger har tatt ham under armen. Han kan ikke gjøres ansvarlig for det følge han har fått nå i Stortinget, et følge han ikke var forberedt på under komitebehandlingen. Og heller ikke synes jeg man skal kritisere høyre for at det ikke hadde sitt standpunkt ferdig da komiteen behandlet saken. Det må være tillatt for et parti, også høyre, å prøve å få et standpunkt eller et nytt standpunkt, selv om man ikke har det i komiteen.

Men det som jeg forlangte ordet til, var dette med forbruksskattene. Vi har jo mange forbruksskatter, vi har tollavgifter og vi har en rekke andre avgifter, som det da måtte være en oppgave for hr. Løvlien å kvitte oss med. Vi er ikke uenige om den ting at forbruksskatter ikke er bra. Vi er alle, iallfall vi som tilhører arbeiderpartiet, enige om at det er ikke den rette beskatningsmåte. Men det er ikke den prinsipielle side av saken vi i dag skal diskutere. Det vi skal diskutere, er om vi kan komme klar denne avgiften, om vi kan balansere vårt budsjett, om vi kan dekke de stigende utgifter på annen måte. Og da går det ikke an som hr. Stranger gjorde, å komme trekkende med kapitalbudsjettet, og det går heller ikke an som hr. Løvlien gjorde, å prate om Nortraship-oppgjøret. Det vi skal avgjøre i dag, er: kan vi klare økningen av pristilskuddene, kan vi klare økningen av statstjenestemennenes lønninger, kan vi klare potettrygden -

kan vi klare alt dette uten å øke tobakksavgiften? Man behøver ikke stille de enkelte spørsmål opp mot hverandre. Vi behøver ikke stille tjenestemennenes lønninger opp mot tobakksavgiften, vi kan like så godt stille den opp mot tonnasjeavgiften. Så jeg synes ikke hr. Friis skal ha så øm samvittighet på det område. Hvis han av den grunn vil stemme mot tobakksavgiften, kan man jo si at vi tar pengene av tonnasjeavgiften, så kan man klare det greit, og dermed skulle vel han bli tilfreds og vi ferdig med den saken.

Det var sagt at vi så under verdenskrigen hvilken psykisk rolle tobakken spilte. Det er riktig, men da var det ikke prisen som spilte en rolle, hr. Friis. Det var mangelen på tobakken som hadde den psykiske virkning. Det fortelles at de betalte 25 kroner esken for tobakk på svartebørsen, så det var ikke prisen. Nå har vi tobakk nok, så den psykologiske side av saken skulle ikke komme i betraktning. Og jeg tror også vi klarer denne avgift. Vi må huske på at skråtobakk og snus er fritatt og de grovere og billigere røketobakker får heller ikke så stort tillegg. Og jeg synes virkelig at man gjør spørsmålet større enn det er ved å komme med alle disse sterke idemessige betraktninger omkring saken. Jeg vil anbefale at man vedtar komiteens innstilling.

Magnus Johansen: Det var bare en ganske kort bemerkning til hr. Moseid. Han sa at han vil advare mot at man innfører en slags åndelig terror for komitefraksjoner. Men forholdet er jo det at komitefraksjonenes innstillinger skal være til veiledning under Stortingets behandling av sakene. Og når komitefraksjonene da ikke tar stilling til saken, men derimot fremlegger den her i Stortinget, kan jeg ikke skjønne annet enn at Stortinget blir satt under åndelig terror av komitefraksjonene. Og det er det jeg mener er galt i dette tilfelle.

Komiteen hadde innstillet til Stortinget på følgende vedtak:

om krisetilleggsavgift til statskassen på tobakksvarer.

Fra den tid Kongen bestemmer skal det betales krisetilleggsavgift til statskassen på tobakkvarer beregnet av detaljsalgsprisen etter vedføyd prosentsats:

1. Sigarer, sigaretter og sigaretthylser 50 pst.
2. Røyketobakk..... 40 «
3. Skråtobakk og snus..... 25 «

Presidenten: Hr. Stranger har som tidligere referert opptatt følgende forslag:

«Hemmelig stortingsproposisjon nr. 1 (1948)
bifalles ikke.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og Strangers forslag ble innstillingen bifalt mot 28 stemmer.

Presidenten: Presidenten vil foreslå: «Sakens dokumenter blir i samråd med Finansdepartementet å offentliggjøre etter presidentskapets nærmere bestemmelse.» - Det ansees som bifalt.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Presidenten: Presidenten vil understreke det siste vedtaket, at denne sak selvsagt er hemmelig inntil presidentskapet har gjort annet vedtak.

Fjermeros: I debatten no nemnde hr. Hognestad at det lek ut, det som er føre her i løynlege møte. Det har vori sagt så mange gonger, vi har høyr det gong på gong, at det nyttar ikkje å halda noko løynd, for det lek ut. Men det må vel snart vera tida til å tenkja på om ein kan stoppa dette. Når hr. Hognestad sa det på den måten: «Ein stortingsmann sa til meg at han hadde høyr det på byen» - så må det vel kunna gå an å få til ei etterrøkjing, slik at ein kunne finna kvar det har leki ut henne. I kvart fall må ein vel ta opp spørsmålet. Det er kanskje ille med dette med tobakken, men vi kan koma til andre spørsmål det er endå verre med, og difor meiner eg det er rett at vi tenkjer alvårleg over dette.

Presidenten: Som presidenten nevnte etter hr. Hognestads innlegg, er selvsagt presidenten og presidentskapet klar over at det er en meget alvorlig sak hvis det forholder seg som hr. Hognestad sa, og det spørsmål vil bli tatt opp i presidentskapet. Noe videre med den sak går presidenten ut fra at man ikke kan komme i dag.

Møtet hevet kl. 14.05.